

Volt egyszer egy Vadászpatika

Izsákné Simon Adrienn

Lassan egy évtizede élek a főváros 17. kerületében, Rákosmentén, ami Budapest legnagyobb és talán egyik legzöldebb városrésze. A kerület természeti értékekben gazdag, itt található a Merzse-mocsár, Budapest egyik megmaradt értékes mocsaras területe, emellett átszeli a Rákos-patak, amely a pesti oldal egyik fontos ökológiai folyosója. Épp emiatt, illetve egy-két természetközeli állapotban megmaradt pontján járva a kerületnek felmerült bennem a kérdés, hogy milyen vadászati lehetőségek voltak itt egykor? Milyen lehetőségek vannak ma? Persze nyilván nem lakott területről beszélünk, hiszen ott nem lehet sem vadászni, sem vadgazdálkodási tevékenységet folytatni.

De hát mégiscsak közel van ide a Gödöllői-dombság, azon belül is Gödöllő, Isaszeg, Valkó, amik jelentős vadászati múltra tekintenek vissza. Gödöllőt és Valkót ebből a szempontból talán be sem kell mutatni, elég Erzsébet királynéira és Ferenc Józsefekre gondolni, de a közeli Isaszeg már Mátyás királynak, Mária Teréziának is kedvelt és kiemelt vadászterülete volt. Mi a helyzet Rákosmentével?

Ilyen jeles személyekre, vadászatokra nem bukkantam Rákoskeresztúr, illetve Rákoscsaba kapcsán, de azért némi érdekesség itt is akadt, de erről kicsit később. (Azért ezt a két kerületrészt említem, mivel ezek a legrégebb óta ismert településrészek a kerületen belül, a többi kerületrész csak később alakult ki, illetve vált lakott területté. 1950-ig pedig nem is Budapest részei, hanem önálló falvak voltak.)

Persze nyilván errefelé is vadásztak, erről tanúskodik például a kerületben, Rákoscsabán álló egykori vadászvilla, a Bogáti-Hajdú Villa, amit Süllyedő kastélyként is hívnak, ezt Bogáti-Hajdú Imre táblabíró építtette fel az 1800-as évek végén.

1. ábra: a Bogáti-Hajdú Villa, amit Süllyedő kastélyként is hívnak

De ezt támasztja alá az is, hogy az egykor Rákoskeresztúron élt Podmaniczky-Vigyázó családnak is rendszeres jövedelmei származtak a vadászati bérletekből. Illetve rendszeresen került meghirdetésre, bérbe adandó vadászati jog.

Ez a környék korábban is apróvadas jellegű volt, így ugyan nagy trófeák, emlékezetes vadászatok nem kötődnek hozzá, de egy másik érdekesség igen. Mégpedig az egykor Rákoskeresztúron működő,

országszerte ismert, sőt, elismert „Vadászpatika” (későbbi címén a Pesti út 75. szám alatt). Ez az elnevezés valójában a rákoskeresztúri Órangyal Patika speciális termékínálatára utal, ahol maga a patikus lelkes vadász és ebtenyésztő volt.

A szóban forgó patikát Wirker János (1871-1952) gyógyszerész vezette. Aki, a Pest-Pilis-Solt-Kiskun-Vármegye 1931-es általános ismertetője és címtára szerint: „1871-ben született Budapesten, Egyetemi tanulmányai elvégzése után külföldön tanulmányutat tett. Előbb Pilisvörösvárott gyógyszerész bérelő, majd a helybeli (rákoskeresztúri) gyógyszerész megvásárlása után itt működik. Mint ebtenyésztő foglalkozik kutyák speciális gyógyszerének az elkészítésével és dűvad mérge gyártásával. E téren szerzett érdemeiért a „József főherceg ökirályi fensége s az udvari vadász hivatal szállítója” címet kapta, Vadásztársulatok, Ebtenyésztőegyesületek tagja. Bel- és külföldi vadászkiállításokon vesz részt. Minden társadalmi mozgalom lelkes pártolója.”

2. ábra: Wirker János (baloldalon a kép legszélén) egy csoportképen (Vadászat és Állatvilág 1903. - A nemzetközi foxterrier- és tacszó- kiállítás, Budapest, 1903. február 7-8.)

A rákoskeresztúri Órangyal gyógyszerész személyes üzleti jogát Micsinay Ernő gyógyszerész nyerte el 1892-ben. Őt követte 1904-ben Wirker János gyógyszerész, akinek az államosításig a tulajdonában volt a gyógyszerész.

Pontosan nem tudni mikor kezdett kimondottan vadászoknak való termékeket készíteni és árulni. Az első Wirker-féle hirdetéssel viszonylag későn találkozunk (1917) a szaklapokban, de már az 1908-as Vadászat és Állatvilág hasábjain méltatja a Wirker által forgalmazott róka-gránátot Fekete Antal, zsigói fővadászmester. Ez a róka-gránát nem más, mint egy 2,5 cm nagyságú, faggyúból álló és 1 gramm oldott ciánkálival töltött falat, mely dűvadirtásra szolgált, kimondottan Wirker János találmánya, az addig széles körben alkalmazott, de nem kellően megbízhatóan működő sztrichnint igyekezett kiváltani vele. Az újítás sikeres volt, a később Vulpes gránátnak keresztelt találmány hamar elfogadottá és használttá vált a vadászok körében. Ne feledjük, hogy a mérgezés, mint dűvadirtási mód bármilyen drasztikusan is hangzik, (az 1900-as évek elején járunk) akkor egy új, jól beválni látszó

megoldás volt. Ekkoriban ugyanis még gyakorlatilag bármilyen eszközzel irtották a káros vagy annak gondolt fajokat.

3. ábra: Emlékek a rákoskeresztúri Wirker Vadászpaticából (Órangyal gyógyszertár)

Persze Wirker nem csak róka gránátot készített és forgalmazott, hanem sok minden mást is. Megtalálhatóak voltak a kínálatában az állatgyógyászati készítmények, nyalósók, fegyver- és bőrolajok, rácsálóirtásra szolgáló készítmények, szárnyas dúvadirtásra kifejlesztett foszforszörp és vadkár elleni riasztó szerek is. A Vadászpatika termékei országszerte ismertek és keresettek voltak.

A Vadászpatika a különböző irtószerek és mérgek mellett eb-gyógyszereket is árult. Kínálatában a kutyatulajdonosok találtak a különböző féreghajtókat, szopornyica elleni szereket. Sőt, a patikus kifejlesztett egy úgynevezett Wirker-féle gilisztakúrát, melyről több beszámoló is elismerően nyilatkozik. Ilosvai Lajos Károly az alábbiakat írja róla *A kutya sportszerű tenyésztése, nevelése és idomítása, Részletes vezérfonal ebtenyésztők és ebkedvelők számára* című 1928-as könyvében. „[...]ajánlatos a Wirker-féle 40 perces gilisztakúrát alkalmazni oly módon, hogy a kutyának már este nem adunk enni és reggel éhgyomorra a kutya korához képest a megfelelő labdacsokból egyet vagy kettőt a torkán bedugunk és azután szabadba visszük, ahol 40 perc múlva megvan a hatás. Az ilyenkor előálló ürüléket figyelemmel kísérjük és meggyőződünk, hogy eltávolodtak-e a giliszták és férgek. Ezeket a labdacsokat Wirker János rákoskeresztúri gyógyszerész készíti, külön a kölyökkutyák részére és külön a felnőtt ebeknek. [...]”

MEGJÖTTEK A CITOCID TÖLTÉNYEK! Minden üreglakó, pocok, ürge, hősög, görény, róka stb. kiirtására vagy kiugratására való! Egyszerű eljárás, nem kell hozzá tűvesztélyes szénkéreg vagy megbizhatatlan kénrd, hatósági engedély sem, mert a töltényt meggyujtva az üregbe helyezzük el, jól befedjük s a bennlakó a fejlődő gázoktól egy kijárón át megugrik, ennek hiányában pedig bepusztul! Mostan alkalmazza, mert ily módon egyszerűen egész családokat irtathat ki! — 3-féle nagyságban jönnek forgalomba.	WIRKER vadászpatika RÁKOSKERESZTÚR (Budapest mellett). Telefon 12. ♦ ♦ ♦ ♦ Telefon 12.
--	---

Dúvadmérgezés. Strychnin comp. W. Vulpesgranát szőrmés, a kipróbált, régi, megbízható foszforszörp pedig szárnyas dúvadaknak s csavargó kutyáknak! Ha erős agancsokat s egészséges rótvadatok akarunk, úgy az etetőnkbe rézsónyalatópori, Storcz-Wirker-félet, hintsünk a takarmányra! Bőségesen behozza a kiadást kamatostul! — Neutralin fegyverolaj, Express bőrolaj ne hiányozzék a vadászfelszerelésből!	WIRKER vadászpatika RÁKOSKERESZTÚR (Budapest mellett). Telefon 12. ♦ ♦ ♦ ♦ Telefon 12.
--	---

WIRKER eb-gyógyszerei legmegbízhatóbbak. WIRKER „Órangyal“ gyógytára és speciális laboratoriuma, Rákoskeresztúr, (Pest mellett). Telefon : 12.

4. ábra: a Wirker Vadászpatika hirdetései

Nem véletlen, hogy ilyen sokféle kutyáknak való készítményt állított elő a patikus, ugyanis Wirker János aktívan vadászott kutyával, sőt, sima- és drótszőrű foxterriereket, illetve német vizslát tenyésztett, a Wirker-féle Rákos kennelben. Kutyái sorra nyerték a különböző kotorékversenyeket, kutyakiállításokat. Wirker János igencsak aktív és meghatározó személyiség volt a korabeli kynológia és kutyás közélet területén. Elsősorban az 1900-as évek elején számos cikke jelent meg vadászkutyákkal, kotorékozással és általánosan kutyatartással, kutyák egészségvédelmével kapcsolatban, de írt beszámolót több kutyakiállításról is. Emellett - a sok közös munka alapján - úgy tűnik, hogy jó kapcsolatot ápolt Storcz Mátyással, aki magyar királyi vadászati tiszt, címzetes fővadász, a gödöllői Királyi Vadászati Hivatal helyettes vezetője volt, valamint szintén tagja volt a Magyar Foxterrier- és Tacsó Klubnak, illetve mindketten választmányi tagok voltak az 1931-ben Gödöllőn megalakult Magyar Véreb Egyletben. Olyannyira jó volt a kapcsolat, hogy még közösen is tenyésztettek kutyákat, erről árulkodik legalábbis a Vadászat és Állatvilág 1903. évi egyik rövid híre, mely beszámol többek közt arról, hogy „A «Rákos» foxterrier kennel jelenti, (túl. Wirker János Rákos-Keresztúr) «Cigánybáró- Rákos» a versenynyertes drótszőrű kan befedezte VI/7.-én Storcz Mátyás «Abdel Norma» kitűnő slieferjét.” Egy későbbi lapszámából az is kiderül, hogy a pároztatás sikeres volt, és megszülettek a drótszőrű foxi kölykök.

5. ábra: Cigánybáró Rákos (Vadászat és Állatvilág, 1907)

Wirker az ebtenyésztés mellett a Foxterrier- és Tacsó Klub kiállításain, később a Magyar Véreb Egylet versenyein bírói szerepet is betöltött több ízben, emellett tagja volt az Országos Vizsla Klubnak. Testvére, Wirker Béla ezredes szintén foglalkozott kutyákkal, bár ő főleg az őrző-védő kutyáspart területén munkálkodott.

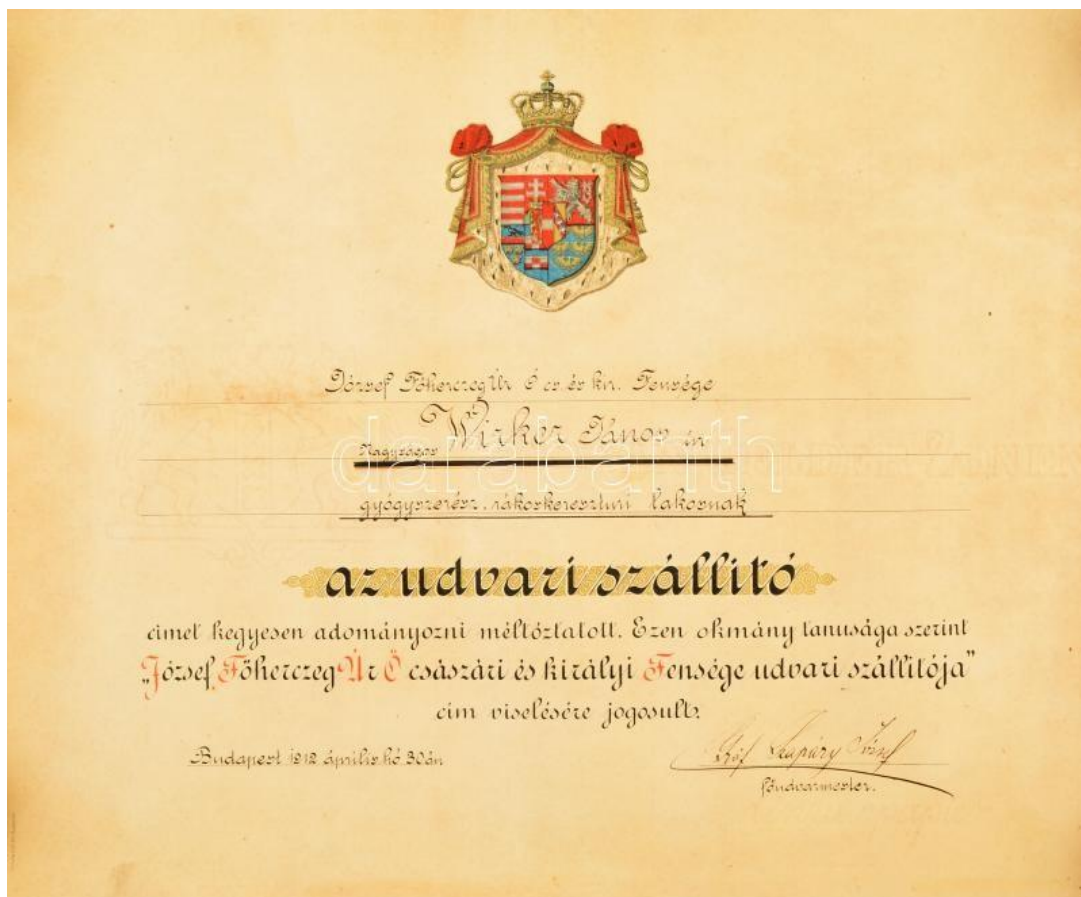
Egy, az 1909-es Vadászlapból származó dúvadirtásról szóló beszámoló szerint Wirkernél kapható, a Storcz-féle csali, illetve az 1926-ban a Nimródban megjelent hirdetés is sejteni engedi azt, hogy Wirker és Storcz szakmai kapcsolata nem korlátozódott pusztán az ebtenyésztésre, illetve bírói feladatokra, ugyanis a reklám szövegében, már a Storcz-Wirker féle rézsónyalatóport kínálják a szakmai közönségnek. Ez a meglehetősen szoros együttműködés a közös tapasztalatok alapján történő „termékfejlesztés” lehetőségét sem zárja ki.

Wirker a maga korában igen ismert volt vadászati körökben, mind vadászkutyái, mind a Vadászpatika révén. Mesterségbeli tudását dicséri Csörgéy Titusz ornitológus is, aki az Aqulia madártani folyóirat oldalain, a *Madárvédelmi tanulmányok 1931–34-ből.* című írásában egy, Wirker János által sikeresen kifejlesztett bódítószert használatát ismerteti, mellyel madarakat fogtak be.

„[...] Ez a tömegcsapda, amelyet verebek fogására gabonahulladékkal és kölessel csalizunk, ha ezek helyett napraforgó- és tökmaggal van megrakva, a cinegéknek gyűrűzés céljából való elfogására is

kiválóan alkalmasnak bizonyult. Ámde talán még e készüléknél is hatásosabb volna oly bódítószert alkalmazása, amely lehetővé tenné, hogy a verebek közé keveredett hasznos madarak felébredésük után szabadon bocsájtassanak. Ennek egyik módja az előbb vízben felduzzasztott, majd alkoholba rakott búzával vagy hámozott kölessel való etetés, amelyet a csak vízbe áztatott magvakkal való szoktatás előzne meg. Ezzel a szerrel hazánkban eddig csak tökéletlen sikerű próbálkozások folytak. Teljes sikerű kísérletet végzett azonban Wirker János, rákoskeresztúri gyógyszerész, bár nem alkoholos magvakkal, hanem nátrium veronáldatba áztatott tengeridarával. Értesítése szerint: „Az egész madárhad elaludt. A hasznos fajokat szeparáltam és felébredésük után kieresztettem.” Az eljárás ez volt: 5 gr Veronái nátriumot, néhány sacharin-tablettát (izjavítás céljából) és 0,5 gr zöld vagy vörös anilint 2 deciliter forró vízben oldott fel és azon forrón annyi tengeridarát szórt bele, amennyi az oldatot felinni képes volt.” 24 óra múlva az egészet sütőbe tette, jól kiszárította s a szép zöld vagy vörös darát peremes deszkalapra teregette. A deszkát vagy a földre tette, vagy kis oszlopra erősítette. Bár ez az eljárás csak havas téli időben jár sikerrel és a keverék magánúton nem, hanem csupán gyógyszerésszel készíthető el, alkalmazása ily korlátok között is nagy segítség lehetne a verebek számának korlátozásában. [...]

Wirker a Vadászpatika termék kialakításában kiváló volt, ezt igazolja az, az 1912-es oklevél, mely alapján tudjuk, hogy Wirker, József Főherceg udvari szállítója volt. (Pontosan a Vadászpatika nyújtotta termékkínálat volt az, mely eredményeként a fenti címet kapta, ugyanis termékei iránt nyilván jelentős volt a kereslet, a vadászat iránt mélyen elkötelezett József Főherceg udvarában. Ezt erősíti meg egy 1927-es hirdetés szövege is, melyben a hirdető nem más, mint a „Wirker-Vadászpatika József főherceg s az udv. vadász hivatal szállítója”.

5. ábra: Wirker János, József főherceg udvari szállítója (1912. április 30.)

Emellett eredeti szakmájában, a gyógyszerészetben is meghatározó személy volt Wirker, akit munkája elismerésül 1929-ben a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület Budapest-vidéki kerületének alelnökévé választották.

Ahogy a már említett 1931-es általános ismertető is utalt rá, *Minden társadalmi mozgalom lelkes pártolója* volt. Ilyen például az 1924 és 1949 közt működő Rákoskeresztúri Vadásztársaság, melynek induláskori elnöke Wirker János volt. De a Rákoskeresztúri Munkapártnak is alapítója, illetve alelnöke volt, mellette tagsága volt a rákoskeresztúri iskolagondnokságban, illetve aktív volt családjával együtt a rákoskeresztúri evangélikus gyülekezetben is.

Családjáról nem sokat tudni, egy lánya született 1907-ben, Wirker Erzsébet, aki maga is gyógyszerész végzettséget szerzett, majd 1932-ben férjhez ment ifj. Jónás Gézához. Wirker Erzsébet 88 éves korában, 1995-ben hunyt el. Ahogyan már említettem, öccse, Wirker Béla nyugalmazott ezredes, a Ferenc József-rend lovagkeresztjének tulajdonosa, 1938-ban életének 65. évében hunyt el.

A Vadászpatika az 1950-es államosítás után először 0/168., majd 1954-től az újabb számozást követően 1702. számú gyógyszertárként működött 1981-es megszűntéig.

Wirker János nem sokkal élte túl az államosítást: 1952 szeptember 13-án hunyt el, 81 éves korában.